

שינוי מקום בסעודה

אלעד סולר

תוכן

הקדמה

1. הגדרת מקום
2. פסיקת ההלכה לענין הגדרת מקום
3. כאילו דברים שייך שינוי מקום
4. כאור "דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו"
5. פסיקת הלכה במחלוקת רב חסדא ורב ששת
6. שינוי מקום המצריך ברכה
7. הניח מקצת חברים
8. היה בדעתו לצאת ממקומו
9. פסיקת הלכה לענין דעתו של אדם

סיכום

הקדמה

במאמר זה, אנסה להבהיר ע"י הבאת סוגיית "קידוש במקום סעודה" וסוגיית "שינוי מקום", מה מוגדר כ"מקום" אשר יציאה ממנו נחשבת כעקירת מקום הסעודה המחייבת לחזור ולברך. באלו דברים שייך דין שינוי מקום וכמו כן, האם דעתו של אדם יכולה להועיל במקרה שרוצה לשנות ממקומו. מאמר זה¹ בא לעורר על הבעיות הרבות הקיימות בנושאים אלו.

1. הגדרת מקום

הגמרא במסכת פסחים² מביאה את מחלוקת רב ושמואל בנוגע למנהג המצוי ובו מקדשים בבית הכנסת, באומרה:

אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת, אמר רב: ידי יין לא יצאו, ידי קידוש יצאו. ושמואל אמר אף ידי קידוש לא יצאו.

על פי דברי רב, אדם שקידש על היין בבית הכנסת ולאחר מכן רצה לשתות יין בביתו, חייב לברך שוב על היין שכן שינה את מקומו ועקר ממקומו הראשון ואינו נפטר בברכת הגפן שנעשתה בבית הכנסת הואיל והסיח דעתו. ולכן "ידי יין לא יצאו" אבל "ידי קידוש יצאו". כלומר, אף על פי שהמקדש שקידש בבית הכנסת ולא קבע סעודתו במקום הקידוש, יצא ידי חובת קידוש, שכן לדעת רב, אין אדם צריך לקבוע סעודה במקום הקידוש. שמואל חולק על דברי רב באומרו שאף "ידי קידוש לא יצאו" שכן שלטיט שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה, ולכן אם קידש ולא סעד במקום הקידוש - לא יצא ידי חובת קידוש.

הגמרא תמהה על דברי שמואל, שכן אם נכונה סברתו שאין קידוש אלא במקום סעודה, אין מובן מדוע נתפשט המנהג לקדש בבית הכנסת אף על פי שאין קובעים שם סעודה. הגמרא עונה שלשיטת שמואל כל הסיבה שמקדשים בבית הכנסת, היא על מנת להוציא את האורחים השוהים בבית הכנסת ידי חובת קידוש ושם הוא מקום סעודתם. לכן, לגביהם הקידוש הוא במקום סעודה. אבל אדם רגיל הקובע את סעודתו בביתו, לא יוכל לצאת בקידוש בבית הכנסת אם לא יקבע שם את סעודתו.

הגמרא בנסיונה להגדיר את מקום הסעודה אומרת: "סבור מינה הני מילי **מבית לבית** אבל **ממקום למקום** בחד ביתא לא". כלומר, הגמרא מעלה הנחה שלדעת שמואל הסובר שאין קידוש אלא במקום סעודה, כל האיסור לקדש במקום אחד ולקבוע סעודה במקום אחר הוא רק "מבית לבית" דהיינו, אם קידש בבית אחד וסעד בבית אחר - לא יצא ידי חובת קידוש, אבל "ממקום למקום" דהיינו מתדר אחד לתדר אחר באותו הבית יצא ידי חובה, ואף שסעד

1 מאמר זה נכתב על פי שעורי הרב אברהם קורצווייל והרב יהושע כהן.

2 ק ע"ב, קא ע"א.

בחדר אחר. הגמרא דוחה הנחה זו מדברי רב ענן בר תחליפא האומר: "זימנין סגיאיין הוה קאמינא קמיה דשמואל ונחית מאיגרא לארעא והדר מקדש" ומשמע מדבריו שאף אם קידש בחדר אחד וסעד בחדר אחר אף באותו הבית - אינו יוצא ידי חובת קידוש.

בהמשך, מביאה הגמרא³ ברייתא מהגמרא בברכות⁴ האומרת: "שינוי מקום צריך לברך, שינוי יין⁵ אין צריך לברך". ברייתא זו הובאה על מנת להקשות על דברי ר' יוחנן החולק על דברי רב ושמואל⁶, שכן לדעתו "אף ידי יין יצאו" כלומר אף על פי ששינה ממקומו, אין צריך לברך שוב. אך מברייתא זו רואים אנו ששינוי מקום ממקומו הראשוני שבו התחיל לאכול מצריך ברכה מחדש⁷.

הגמרא מביאה את דברי רב חסדא האומר: "הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך, לא שנו אלא מבית לבית אבל ממקום למקום לא". כלומר כל דין שינוי מקום הוא רק כאשר האדם עוקר ממקומו הראשון לבית אחר אבל אם עקר ממקום למקום, כלומר מחדר לחדר באותו הבית, אין זה נחשב לשינוי מקום המחייב בברכה.

לכאורה, סותרת הגמרא בדף קא עמ' א' העוסקת ב"קידוש במקום סעודה", את הגמרא בדף קא ע"ב העוסקת ב"שינוי מקום", שכן מסוגיית קידוש במקום סעודה משמע שאם קידש בחדר אחד וקבע את סעודתו בחדר אחר, ואף ששני החדרים באותו הבית, לא יצא ידי חובת קידוש שכן הקידוש חייב להיות במקום הסעודה. אך מהגמרא בדף קא ע"ב העוסקת בשינוי מקום, משמע שרק שינוי מקום מבית לבית נחשב כעקירת מקום המחייב בברכה אבל ממקום למקום, כלומר מחדר לחדר, אינו נחשב כעקירת מקום.

מדברי הראשונים בנושא זה, ומנסיינם לתרץ בין שתי הסוגיות, נוכל לראות מהי הגדרת "מקום" שיציאה ממנו מחייבת ברכה נוספת.

תוס'⁸ בהתייחסותם לסוגיית קידוש במקום סעודה אומר שאכן אם קידש בחדר אחד וסעד בחדר אחר - אינו יוצא ידי חובת קידוש, אך "מפינה לפינה" - כלומר: אם קידש בפינה אחת של החדר ועבר וסעד בפינה אחרת של החדר, יצא ידי חובת קידוש. ולגבי הסוגיא בדף קא ע"ב העוסקת בשינוי מקום, אומרים תוס': "ולקמן גבי שינוי מקום דקאמר לא שנו אלא מבית לבית, ומיהו שני מקומות בחד בית קרי ליה מבית לבית". כלומר: מה שהגמרא

3 קא ע"ב.

4 נט ע"ב.

5 דהיינו שהתחיל לשתות יין ושינה את סוג היין לאחר שהתחיל לשתות, אינו צריך לברך על היין הנוסף שכן יצא בברכת היין הראשון.

6 כאמור לעיל, כל מחלוקת רב ושמואל היא לענין יציאה ידי חובת קידוש אך לכוי'ע ידי יין לא יצא שכן שינה ממקומו.

7 אך ב"שינוי יין" דהיינו ששינה את היין שהתחיל לשתות ממנו, אין צריך לברך.

8 קא ע"א ד"ה אבל ממקום למקום.

אמרה ששינוי מקום הוא "מבית לבית" - אין הכוונה לשני בתים שונים, אלא הכוונה לשני חדרים באותו הבית, ומה שהגמרא אמרה "אבל ממקום למקום בחד ביתא" אינו נחשב כשינוי מקום - הכוונה ממקום למקום באותו החדר.

אם כך, יוצא ששתי הסוגיות אינן סותרות שכן הגדרת מקום המצריכה ברכה נוספת בעקבות עקירת מקום היא רק יציאה מהחדר, אבל אם שינה מפניה לפינה באותו החדר, אינו צריך לברך שוב. כמו כן, אם קידש בפינה אחת של החדר וסעד בפינה אחרת של החדר - יצא ידי חובת קידוש.

הרא"ש⁹ הסביר כפי דברי התוס' אלא ששינה את גירסת הגמרא ובסוגיית שינוי מקום גרס **מפינה לפינה** בעוד שבגירסת הגמרא נאמר **ממקום למקום**. כלומר, כל מה שנאמר לגבי שינוי מקום המחייב בברכה זה רק כאשר שינה מקומו מבית לבית אבל אם שינה מקומו מפינה לפינה באותו החדר, אין זה נחשב כשינוי המצריך ברכה. משמע מדברי הרא"ש כפי שתוס' הסביר, שכל עוד לא יצא מהחדר אלא רק שינה את מקומו בתוך החדר, לענין הפסק בברכות, אין שינוי זה נחשב כשינוי, וכמו כן לענין קידוש במקום סעודה, שינוי מפינה לפינה באותו החדר אין נחשב כעקירה ממקומו ועדיין נחשב כמקום סעודה.

הרי"ף¹⁰ משנה את גירסת הגמרא בסוגיית קידוש במקום סעודה בהביאו את הנחת הגמרא שכל האיסור לקדש במקום אחד ולסעוד במקום אחר זה רק "מבית לבית" אבל "מפינה לפינה" מותר, אך כאמור, נדחתה הנחה זו מדברי רב ענן בר תחליפא. היוצא מגירסת הרי"ף שקידוש במקום סעודה הוא דבר מוחלט ואף אסור לקדש בפינה אחת של החדר ולעבור לפינה אחרת.

כאמור, ע"פ גירסת הגמרא, הנחת היסוד היא ש"ממקום למקום" כלומר מחדר לחדר מותר לעבור ובודאי שאף מפינה לפינה. ועל כך מביא רב חנן¹¹ ראיה ששמואל קידש פעם נוספת לאחר שיצא מחדר לחדר. הדבר קצת תמוה על הרי"ף שכן כיצד מביא רב חנן ראיה לכך שאסור לעבור ולסעוד אף מפינה לפינה שכן כל הוכחתו ממעשה שמואל היא רק מארעא לאיגרא כלומר מחדר לחדר, ומניין לנו הוכחה שאסור לעבור אף מפינה לפינה באותו החדר? הסבר לדבריו נראה בהמשך.

הרי"ף בהביאו את דברי רב חסדא בסוגיית שינוי ממקום, משנה שוב את גירסת הגמרא באומר: :

הא דאמרן שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא מבית לבית אבל מפניה לפינה לא.

9 סימן ה'.

10 כ ע"א בדפי הרי"ף.

11 ובגירסת הגמרא רב ענן.

כאמור, בגירסת הגמרא נאמר "אבל ממקום למקום לא". כלומר לדעת הרי"ף כל ענין שינוי מקום המחייב ברכה נוספת לא נאמר במקרה שעובר מפניה לפניה באותו החדר.

לכאורה, יוצר הרי"ף סתירה בדבריו, שכן מסוגיית קידוש במקום סעודה משמע שאם קידש בפניה אחת וסעד בפניה אחרת אינו יוצא ידי חובת קידוש. ואילו מסוגיית שינוי מקום משמע שאם שינה ממקומו מפניה לפניה אינו מחוייב בברכה נוספת, שכן שינוי זה אינו נחשב כעקירת מקומו הראשון.

הר"ן מיישב את דברי הרי"ף באומרו:

קביעות סעודה לא הוי אלא במקום סעודה ממש שאין דרך בני אדם לקבוע מקום סעודה בתוך כל הבית. אבל גבי שתיית היין אין אדם מיחד מקום מיוחד בבית לשתייתו.

כלומר, דרך בני אדם לקבוע סעודה רק במקום אחד ולכן, גם שינוי מפניה לפניה נחשב לשינוי, שכן זהו לא אותו המקום שנקבע לסעודה. שינוי מקום לקביעת סעודה אינו משנה אם היה מפניה לפניה או מחדר לחדר, שכן כל שינוי מקום בקביעת סעודה נחשב שינוי. לכן מובן כיצד דחתה הגמרא את ההשערה של הגמרא לגבי שינוי מפניה לפניה ממעשה רב חנן ואף שהיה מחדר לחדר שכן אין זה משנה בקביעת סעודה אם השינוי היה מחדר לחדר או מפניה לפניה. אך כאשר הגמרא בדף קא ע"ב זנה בענין הפסק ברכות, שם אין שינוי מפניה לפניה נחשב כשינוי מקום שכן האדם אינו קובע את סעודתו על היין ולכן יכול לעבור מפניה לפניה. ומשמע אף שיוכל לצאת מחדר לחדר באותו הבית, שכן שינוי מקום לענין הפסק ברכות הוא רק כאשר יצא ממקומו שהוא מבית לבית. דהיינו, אדם אשר צריך לקבוע סעודתו (קידוש במקום סעודה) יכול לעשות זאת רק במקומו הראשון. אך לענין הפסק ברכות דבר שאין מקום מיוחד לסעודתו, יכול לאכול בכל מקום.

המהר"ם חלאוה¹² גורס כפי גירסת הרי"ף, אך מיישב את הסתירה בין הסוגיות באומרו:

הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרו אלא מבית לבית אבל מפניה לפניה לא. ולא דמי לקידוש דבעינן מקום סעודה ממש ומקום פיתא גרים. אבל הכא בעקירות גמורה תליא מילתא ומפניה לפניה לא הוה עקירות.

כלומר על פי המהר"ם חלאוה ישנו חילוק בין הסוגיות, שכן בקידוש במקום סעודה ישנו דין מיוחד של קביעת מקום, ולכן באותו המקום שקידשו - שם צריך לסעוד. וכל שינוי נחשב כשינוי ואף מפניה לפניה, אך לענין הפסק ברכות, אין שינוי מפניה לפניה ואף מחדר לחדר נחשב שינוי שכן רק מבית לבית נחשב הדבר כשינוי מקום.

12 עמי שחי בהוצאת מכון חתם סופר, ירושלים.

את הסתירה בדברי הרי"ף שגרס בשתי הסוגיות מפינה לפינה, יישב הר"ן באומרו שישנו הבדל בין פת או שאר מיני דגן שקובעים עליהם סעודה במקום אחד לבין יין שאין קובעים עליו סעודה במקום אחד. המהר"ם חלאוה שגרס כרי"ף, טען שישנה חלוקה עקרונית בין הסוגיות, שכן קביעת מקום לענין קידוש במקום סעודה היא שונה מקביעות מקום לענין הפסק ברכות שכן בקידוש במקום סעודה ישנו דין יחודי שהסעודה חייבת להיות במקום הקידוש ואף שינוי מפינה לפינה נחשב שינוי.

היוצא מדברים אלה שלדעת הר"ן כל עוד אינו קובע סעודתו על פת או דגן, יכול לשנות ממקומו ואפילו מחדר לחדר. ולדעת המהר"ם חלאוה יכול תמיד לשנות מקומו מחדר לחדר, אך לענין קידוש במקום סעודה, לא יוכל לשנות אף מפינה לפינה, ואילו לדעת התוס' והרא"ש שמשווים בין סוגיית קידוש במקום סעודה וסוגיית שינוי מקום, שינוי מקום מחדר לחדר נחשב שינוי, אך מפינה לפינה באותו החדר, אינו נחשב שינוי.

רש"י גורס גם בסוגיית קידוש במקום סעודה וגם בסוגיית שינוי מקום: **"ממקום למקום"**. גירסא זו מהווה לשיטת רש"י סתירה, שכן מסוגיית קידוש במקום סעודה משמע ששינוי ממקום למקום, כלומר מחדר לחדר, נחשב שינוי, ואילו מסוגיית שינוי מקום משמע ששינוי ממקום למקום, כלומר מחדר לחדר, אינו נחשב שינוי. הקושיא על דברי רש"י היא אותה קושיא שהוקשתה על דברי הרי"ף, שכן גם הרי"ף גרס בשתי הסוגיות אותו הדבר¹³ ולכן, התירוצים שניתנו לדעת הרי"ף יהו גם כן תירוץ לדעת רש"י וניאלץ לומר שגם לדעת רש"י ישנה חלוקה עקרונית בין הסוגיות.

¹³ אך כאמור, הרי"ף גרס בשתי הסוגיות "מפינה לפינה" בעוד שרש"י גרס "ממקום למקום", כלומר מחדר לחדר.

סיכום מהלך הגמרא והשיטות השונות:

מסקנה	"שינוי מקום" קא' עמ' ב'	"קידוש במקום סעודה" קא' ע"א	
	לא שנו אלא מבית לבית אבל ממקום למקום לא	שמואל אמר: אף ידי קידוש לא יצאו... סבור מינייה: הני מילי מבית לבית, אבל ממקום למקום בחד ביתא - לא... רב ענן - אף מחדר לחדר מקדש	מהלך הגמרא
מסקנה	מחדר לחדר לא הוי הפסק.	מחדר לחדר הוי הפסק.	
שינוי מקום מפניה לפניה (באותו החדר) אינו הפסק.	מקום למקום - פינה לפינה ולכן באותו החדר אינו הפסק.	אבל מפניה לפינה (באותו החדר) אינו הפסק.	תוס'
שינוי מפניה לפניה (באותו החדר) אינו הפסק.	גרס: "לא שנו אלא מבית לבית אבל מפניה לפינה לא", ומשמע שבאותו החדר אינו נחשב שינוי מקום.	אבל מפניה לפינה (באותו החדר) אינו הפסק.	רא"ש
לכאורה סתירה בדברי רי"ף בין הסוגיות.	גרס: "לא אמרן אלא מבית לבית אבל מפניה לפינה לא". ומשמע שמפניה לפינה (באותו החדר) לא הוי הפסק	גרס: "סבור מינייה הני מילי מבית לבית אבל מפניה לפינה לא... רב ענן - אף מחדר לחדר מקדש ומשמע שאף מפניה לפינה (באותו החדר) הוי הפסק.	רי"ף
כל עוד אינו קובע סעודתו על פת או דגן יכול לצאת אף מחדר לחדר.	לענין הפסק ברכות יכול לצאת מחדרו כל עוד נמצא בביתו שכן אינו קובע מקום סעודה.	קביעות סעודה לא הוי אלא במקום סעודה ולכן כשקובע על פת או דגן, אף באותו החדר הוי שינוי.	ר"ן
יכול תמיד לצאת מחדר (באותו הבית) מלבד בקידוש.	אין שינוי מחדר לחדר נחשב כהפסק ברכות.	מקום פיתא גרים ומשמע שלקידוש ישנו דין מיוחד.	מהר"ם חלאוה

2. פסיקת ההלכה לענין הגדרת מקום

הרמב"ם בהלכות ברכות¹⁴ אומר: "והמשנה מקומו **מפינה לפינה** בבית אחד אינו צריך לחזור ולברך". ובהלכות שבת¹⁵ אומר: "אבל אם קידש **בזוית זו אוכל בזוית שניה**".

הב"י גם בסימן קעח' העוסק בדיני ברכות וגם בסימן רעג' העוסק בדיני קידוש הבין שהרמב"ם משווה בין דין קידוש במקום סעודה לדין שינוי מקום. וכשם שמחמירים ביציאה מחדר לחדר לענין קידוש, כך מחמירים לענין שינוי מקום. וכל ההיתר הוא רק מזוית לזוית, כלומר מפינה לפינה באותו החדר. על פי הב"י, הרמב"ם סבר וגרס כפי גירסת התוס' והרא"ש.

המגיד משנה בהלכות ברכות, הבין שהרמב"ם אינו סובר כפי דעת תוס' והרא"ש, אלא הוא מחלק בין הסוגיות השונות. על פי הבנת המגיד משנה, גרס הרמב"ם כפי שיטת הרי"ף בשתי הסוגיות "**מפינה לפינה**". אך "מפינה לפינה", אין הכוונה מפינה לפינה באותו החדר, אלא הכוונה מפינה לפינה באותו הבית, כלומר מחדר לחדר ולכן הרמב"ם כתב "מפינה לפינה בבית אחד", שכן הכוונה ליציאה מחדר לחדר באותו הבית. כלומר, אם עד עתה ראינו ש"מפינה לפינה" פירושו באותו החדר, הרי שהמגיד משנה הבין שהכוונה מחדר לחדר. ולענין קידוש במקום סעודה, חשבה הגמרא שרק מבית לבית לא יצא ידי חובת קידוש אבל מפינה לפינה, שעל פי הבנת המגיד משנה הכוונה מחדר לחדר, יצא ידי חובת קידוש, ועל כך עונה רב ענן שאף מאיגרא לארעא, כלומר מחדר לחדר לא יצא ידי חובה. כך מובן כיצד מוכיח רב ענן ממעשה האיגרא לארעא לפינה שכן פינה לפינה פירושו מחדר לחדר. ולענין הפסק ברכות - שינוי מקום הוא רק כאשר יוצא מבית לבית אבל מפינה לפינה, כלומר על פי הבנת המגיד משנה, מחדר לחדר, אין נחשב כעקירה ממקומו.

על פי הסברו של המגיד משנה מובנת לשונו של הרמב"ם, שבהלכות שבת השתמש בלשון **זוית**, בעוד שבהלכות ברכות השתמש בלשון **פינה**, שכן "פינה לפינה" פירושו יציאה מחדר לחדר, ואילו "זוית לזוית" פירושו שינוי מקום באותו החדר.

הטור בסימן קעח¹⁶ אומר: "אבל אם שינו מקומן בחדר אחד מזוית זו לזוית אחרת, אין צריך לברך". ובסימן רעג¹⁷ אומר: "ובחדר אחד מפינה לפינה לא שייך שינוי מקום. שאפילו אם קידש כדי לאכול בפינה זו ונמלך לאכול בפינה אחרת, לא הוי שינוי מקום אפילו הוא גדול הרבה". ומשמע מדברי הטור שפסק כמו הרא"ש והתוס' שאין חילוק בין סוגיית קידוש

14 פרק ד', הלי' ה'.

15 פרק כט', הלי' ח'.

16 אות א' בהוצאת המכון.

17 אות א' בהוצאת המכון.

במקום סעודה לסוגיית שינוי מקום. וכל עוד אינו יצא מהחדר אלא רק שינה מקומו מפינה לפינה באותו החדר - אינו נחשב כשינוי ועקירת מקומו.

הב"י שהבין שהרמב"ם סובר כפי שיטת התוס' והרא"ש פסק כדעתם, ואכן **בשו"ע** בסימן קעח' הלכה א' נאמר: "אם דיבר עמו בתוך הבית אף על פי ששינה מקומו מפינה לפינה אינו צריך לברך". כמו כן בהלכה ב' נאמר: "והמשנה מקומו מפינה לפינה בבית אחד"¹⁸ אינו צריך לחזור ולברך". ובשו"ע בסימן רעג'¹⁹ נאמר: "ובבית אחד מפינה לפינה חשוב מקום אחד"²⁰.

הבאור הלכה²¹ אומר שעל פי הבנת המגיד משנה, סובר הרמב"ם שמחדר לחדר אין שינוי מקום וכן הוא בהבנת הרי"ף, המהר"ם חלאוה והר"ן שעשו חלוקה בין דין קידוש במקום סעודה לדין שינוי מקום. וכן הוא, גם דעת רש"י הסובר שאין שינוי מקום מחדר לחדר. לכן, בדיעבד באם יצא מחדר לחדר, אין לחזור ולברך. אך על כל פנים לכתחילה אין לצאת מחדר לחדר (אם לא היה בדעתו לכך משעת הברכה כפי שנראה בהמשך), שכן נפסק כפי דעת השו"ע על פי הבנת התוס' והרא"ש.

3. באילו דברים שייד שינוי מקום?

הגמרא²² מביאה את מחלוקת רב חסדא ורב ששת לגבי שינוי מקום ב"דברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם" באומרה:

יתיב רב חסדא וקאמר משמיה דנפשיה הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך, לא אמרן אלא בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהן במקומן אבל דברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן, אין צריך לברך. מאי טעמא לקיבעא קמא הדר. ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך.

כלומר: לדעת רב חסדא, כל שינוי מקום המצריך ברכה נוספת, נאמר רק בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומן, כגון מים²³. אבל בדבר המצריך ברכה אחרונה במקום הסעודה, כגון פת, לא שייד דין שינוי מקום וזאת מפני ש"לקיבעא קמא הדר". כלומר, הואיל והאדם צריך לברך ברכה אחרונה במקום הסעודה, לכן גם אם יצא מהחדר, עדיין יצטרך לחזור למקום הסעודה. לכן כל יציאה אפילו מבית לבית, אינה נחשבת להפסק הסעודה שכן

18 ועל פי המג"א שם אות ד' הכוונה לחדר אחד.

19 הלכה א'.

20 ולדעת המג"א שם אות א' לא יעשה כן לכתחילה שהרי לדעת הר"ן, בקידוש במקום סעודה אף מפינה לפינה באותו החדר אסור לעבור. אך עיין שם בהגהות רעק"א הדוחה את דברי המג"א.

21 סימן קעח' הלי א' ד"ה בבית אחד.

22 דף קא ע"א.

23 הגדרה מדוייקת לכך נראה בהמשך.

עדיין צריך לחזור למקומו, ושינוי המקום במקרה זה אינו מהווה עקירה והפסקת הסעודה שהרי עדיין מחוייב לחזור למקומו הראשוני ולברך. אבל בדבר שאינו מצריך לברך ברכה אחרונה במקום הסעודה, הואיל ויכול לברך ברכה אחרונה בכל מקום שירצה, הדבר מעיד על סיום הסעודה הוא עקירת המקום ויציאה למקום אחר. אך לדעת רב ששת אין זה משנה מה אכל, שכן גם בדבר שטעון ברכה לאחריו במקומו, כגון פת, שייך דין שינוי מקום. לכן, לדעת רב ששת, כל שינוי מקום מהווה הפסק המחייב ברכה נוספת.²⁴

4. ביאור "דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו"

רש"י והרשב"ם טענו ש"דבר שאינו מצריך ברכה לאחריו במקומו", הכוונה למים או פירות שאינם טעונים ברכה חשובה²⁵. אבל דבר שטעון ברכה לאחריו במקומו, הכוונה לדבר שברכתו היא חשובה כגון פת, מיני דגן ופירות משבעת המינים²⁶. כדעה זו פסק **הרמב"ם**²⁷ באומרו: "כל המברך ברכת המזון או ברכה אחת מעין שלוש, צריך לברך אותה במקום שאכל".

תוס'²⁸ טוענים ש"דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו" הכוונה רק לפת ומיני מזונות שהם מחמשת מיני דגן. אבל פירות מז' המינים וכן יין נחשבים כ"דבר שאינו טעון ברכה לאחריו במקומו"²⁹. בשיטת התוס' פסקו גם **הרא"ש**³⁰, **הרי"ף**, **הרי"ן**³¹ ו**הטור**³².

5. פסיקת הלכה במחלוקת רב חסדא ורב ששת

הגמרא מביאה ברייתא המקשה על דברי רב חסדא באומרה: "בני תבורה שהיו מסובין לשתות ועקרו רגליהן לצאת לקראת חתן או לקראת כלה - כשהן יוצאין אין טעונים ברכה למפרע. כשהן חוזרין - אין טעונים ברכה

24 אלא אם כן יניח מקצת חברים כפי שנראה בהמשך.

25 דהיינו ברכת מעין שלוש או ברכת המזון.

26 ומשמע לשיטה זו שרב חסדא חולק על דברי רב ושמואל שכן לדברי רב ושמואל "ידי יין לא יצאו" כלומר דין שינוי מקום שייך אף ביין שהוא מז' מינים. ואילו לדברי רב חסדא, על פי שיטה זו, בז' המינים לא שייך דין שינוי מקום.

27 פרק ד' מהל' ברכות הל' א'.

28 קא ע"א ד"ה אלא.

29 ולשיטה זו, רב חסדא אינו חולק על רב ושמואל.

30 סימן ו'.

31 כ ע"א בדפי הרי"ף ד"ה לא שנו.

32 סימן קעח' אות ה' בהוצאת המכון.

לכתחילה. במה דברים אמורים? שהניחו שם זקן או חולה. אבל לא הניחו שם לא זקן ולא חולה - כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע, כשהן חוזרין - טעונים ברכה לכתחילה". ומשמע מברייתא זו שכתוב "ועקרו רגליהן" כלומר: מדובר בדבר שמצריך ברכה לאחריו במקומו שכן רק בדבר זה שייכת עקירת רגליים. ורק אם השאירו אדם במקום הסעודה, לא יצטרכו לברך שוב. אבל אם לא השאירו אדם במקום הסעודה, אף על פי שאכל דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו, יצטרך לברך שוב. לכאורה, קשה על רב חסדא, שכן רב חסדא לא הצריך להשאיר אדם במקום הסעודה אלא די בכך שאכל דבר המצריך ברכה אחרונה במקומו. ברייתא זו מהווה ראייה לשיטת רב ששת שלא חילק בין דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו לשאר דברים, וכל ההיתר לצאת ממקומו הוא רק אם ישאיר אדם במקום הסעודה.

רב נחמן בר יצחק ענה על קושיית הגמרא בהביאו מחלוקת תנאים בין רבי יהודה לרבנן, ואילו רק לדעת רבי יהודה צריך להשאיר אדם במקום הסעודה אבל לרבנן - לא. ובכך יישב רב נחמן בר יצחק את קושיית הגמרא על רב חסדא.

הרי"ף³³ אומר: "הלכתא כרב ששת דתניא כוותיה. ואף על גב דשני לה רב נחמן בר יצחק, לא סמכינן אשינויא". כלומר, לדעת הרי"ף הלכה כרב ששת.

הרמב"ם³⁴ לא הביא את דעת רב חסדא המחלק בין דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו לשאר דברים אלא רק אומר שאם השאיר זקן או חולה, אין צריך לחזור ולברך. משמע שסובר כפי רב ששת.

הרא"ש³⁵ פסק כפי דעת רב חסדא. ובעקבות כך פסק גם **הטור**³⁶.

השו"ע³⁷ פוסק בעקבות דעת הרי"ף והרמב"ם, כדברי רב ששת. ומשמע שאף בדבר הטעון ברכה לאחריו במקומו, שייך דין שינוי מקום.

הרמ"א פוסק בעקבות דעת הרא"ש והטור, כדברי רב חסדא. ומשמע שבדבר הטעון ברכה לאחריו במקומו, אין דין שינוי מקום שייך.

6. שינוי מקום המצריך ברכה

הגמרא בהביאה את הברייתא העוסקת בשינוי מקום אומרת:

אבל לא הניחו שם לא זקן ולא חולה, כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע, כשהן חוזרין טעונים ברכה לכתחילה.

33 כ ע"ב בדפי הרי"ף.

34 פרק ד' מהלכות ברכות, ה"ג ג' - ד'.

35 סימן ו'.

36 סימן קעח' אות א' בהוצאת המכון.

37 סימן קעח' הלכה ב'.

בפשטות, משמע מברייתא זו שאם שינה ממקומו, וכאמור עקר מחדר לחדר, חייב לברך "למפרע", כלומר ברכת המזון, ו"לכתחילה", כלומר ברכת המוציא. כאמור, כל זה רק לדעת רב ששת³⁸ שאינו מחלק בין דבר שטעון ברכה לאחריו במקומו לשאר דברים. אך לדעת רב חסדא³⁹ אם עקר ממקומו בסעודת פת, אינו צריך לחזור ולברך אף שלא השאיר אדם במקום הסעודה.

תוס'⁴⁰ אומר שעקירת מקום נחשבת כהיסח הדעת המצריך רק ברכה לכתחילה אבל לא ברכה למפרע, וכל מה שנאמר בברייתא "כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע" הכוונה שאדם שמתכוון לצאת ממקומו - צריך לברך ברכת המזון שמא עד שיחזור למקום הסעודה, ישכח לברך ויעבור זמן ברכת המזון. אבל אדם שכבר יצא ממקומו - שוב אינו צריך לברך ברכת המזון, אלא ברכת המוציא בלבד, שכן היסח דעת מצריך רק ברכה לכתחילה ולא למפרע. וכך פסק הרא"ש⁴¹.

הר"ן⁴² אומר: "היכא ששכח ויצא ולא בירך, נראים הדברים דלאחר שיחזור יברך למפרע עד שלא יחזור ויאכל, ואחר כך יברך לכתחילה". ומשמע מדברי הר"ן ששינוי מקום מצריך ברכה אף למפרע, בניגוד לדעת התוס'.

הרמב"ם⁴³ אומר: "הואיל ושינה מקומו צריך לברך למפרע על מה שאכל וחוזר ומברך בתחילה המוציא". ומשמע שסבר כשיטת הר"ן המצריך אף ברכה למפרע.

הטור⁴⁴ אומר: "שינוי מקום חשוב כמו היסח הדעת, והיסח הדעת מזקיק ברכה ראשונה להבא על מה שרוצה לאכול, אבל לא למפרע על מה שאכל". ומשמע שסבר כפי דעת התוס' והרא"ש.

השו"ע⁴⁵ מביא את דברי הרמב"ם. אך הרמ"א⁴⁶ חולק על דברי השו"ע באומרו ששינוי מקום אינו אלא היסח דעת המצריך רק ברכה לכתחילה⁴⁷.

כלומר, לדעת הרמב"ם, הר"ן והשו"ע, צריך לברך אף למפרע. אך לדעת התוס', הרא"ש, הטור והרמ"א, אין צריך לברך למפרע אלא רק לכתחילה על מה שיאכל.

38 ובעקבות כך לשו"ע.

39 ובעקבות כך לרמ"א.

40 דף קא ע"ב ד"ה כשהן.

41 סימן ו'.

42 כ ע"ב בדפי הרי"ף ד"ה וקא אמרי.

43 פרק ד' מהלכות ברכות, ה' ג'.

44 סימן קעתי אות א' בהוצאת המכון.

45 סימן קעתי הלכה א.

46 שם הלכה ב'.

47 הרמ"א חולק על דברי השו"ע לענין פסיקת הלכה במחלוקת רב ששת ורב חסדא וכמו"כ לענין חיוב ברכה למפרע. אך לרמ"א אין חיוב ברכה כלל שכן לשיטתו פוסקים כרב חסדא.

7. הניח מקצת חברים

השו"ע⁴⁸ שפסק כרב ששת, אומר:

חברים שהיו יושבים לאכול ויצאו לקראת חתן או לקראת כלה⁴⁹ אם הניחו שם מקצתן, חוזרים למקומם וגומרין סעודתם ואינם צריכין לברך שניה. ואם לא הניחו שם אדם, כשהם יוצאים צריכים ברכה למפרע וכשהם חוזרים צריכים ברכה לכתחילה. וכן אם היו מסובין לשתות או לאכול פירות.

הט"ז⁵⁰ אומר שבדבר שאינו טעון ברכה לאחריו במקומו כגון פירות ומשקין, גם אם הניח חברים במקום הסעודה - אם שינה ממקומו יצטרך לברך שוב. והסיבה שהשו"ע אמר "וכן אם היו מסובין לשתיה", היא על מנת להשוות בין דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו לשאר דברים ששייך בהם דין שינוי מקום כפי דעת רב ששת.

המג"א⁵¹ דוחה את דברי הט"ז ואומר שאפילו בשתייה, אם הניח מקצת חברים אינו צריך לחזור ולברך.

הב"י⁵² אומר שלדעת הפוסקים כרב חסדא, בדבר שאינו טעון ברכה לאחריו במקומו, אף אם יניח מקצת חברים, יצטרך לברך שוב, שכן דבר שאינו טעון ברכה לאחריו במקומו, אין לו קבע ולא משנה אם יניח מקצת חברים. הב"י לשיטתו, שפסק כרב ששת יכול להשוות בין דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו לשאר דברים ועל כך נחלקו הט"ז והמג"א.

הרמ"א⁵³ שלא כמו הב"י, משווה בין דבר שטעון ברכה לאחריו במקומו לשאר דברים אם הניח מקצת חברים, באומרו לענין שינוי מקום:

ודוקא שלא הניח מקצת חברים בסעודה ואכל מדברים שאינן צריכים ברכה במקומם.

ומשמע שאם הניח מקצת חברים, אף בדבר שאינו טעון ברכה לאחריו במקומו, לא אינו יצטרך לחזור ולברך.

---

48 סימן קע"ח הלכה ב'.

49 ועיין במשנ"ב שם אות יג' שאומר: "והוא הדין כשיצא לדבר הרשות, והא דנקט "לקראת חתן" לרבותא, דבלא הניחו שם אדם, צריך לברך ברכת המזון מקודם שיצאו אף שיוצאין לדבר מצווה".

50 שם אות ג'.

51 שם אות ג'.

52 סימן קע"ח אות ה' בהוצאת המכון ד"ה ומשמע.

53 סימן קע"ח הלכה ב'.

8. היה בדעתו לצאת ממקומו

הירושלמי⁵⁴ אומר :

ר' יעקב בר אחא בשם שמואל קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר צריך לקדש. רבי אחא ר' חנינא בשם רבי הושעיה (אמר רב) מי שסוכתו עריבה עליו, מקדש ליל יו"ט האחרון בתוך ביתו ועולה ואוכל בתוך סוכתו. אמר רבי אבין ולא פליגין. מה דמר רב, כשלא היה בדעתו לאכול בבית אחר. (כלומר בבית שקידש) ומה דמר שמואל, כשהיה בדעתו לאכול בבית אחר. (כלומר בבית שקידש).

הירושלמי הביא את דברי שמואל האומר שאדם שקידש בבית אחד ויצא לאכול בבית אחר צריך לקדש שוב. ומאידך הביא את דברי רב האומר שאדם שבחג שמיני עצרת רוצה לאכול בסוכה, חייב לעשות שינוי משום "בל תוסיף" בכך שיקדש בביתו ורק אחר כך יאכל בסוכה. על פי דברי רבי אבין, אין מחלוקת בין דברי רב ושמואל, שכן רב דיבר במציאות שהיה בדעתו לאכול בסוכה ולכן יכול לעבור מביתו לסוכה. ואילו שמואל דיבר במקרה שהיה בדעתו לאכול באותו מקום שקידש ולכן אינו יכול לצאת ממקומו. ומשמע מדברי הירושלמי שדין קידוש במקום סעודה אינו חל במקרה שהיה בדעתו של האדם בשעת הקידוש לאכול במקום אחר.

תוס'⁵⁵ אומר :

ומיהו ממקום למקום בבית אחד כגון מאיגרע לארעא נראה דמודה שמואל אם קידש באיגרא כדי לאכול בארעא דחשיב קידוש במקום סעודה. וכן מוכח בירושלמי.

כלומר תוס' מביא ראייה מדברי הירושלמי שכל דין של קידוש במקום סעודה אינו חל במקרה שהיה בדעתו של האדם בשעת קידוש לאכול בחדר אחר, אבל דעתו של אדם מועילה לו רק על מנת לצאת מחדר לחדר באותו הבית, אבל מבית לבית, אין דעתו של אדם מועילה שכן אם דעתו היתה מועילה אף מבית לבית - אזי קושיית הגמרא על דברי שמואל: "למה לי לקדושי בבי כנישתא"⁵⁶ אינה מובנת שכן שמואל יכול היה לטעון שמקדשים בבית הכנסת עבור אותם אנשים שבדעתם לאכול בביתם. ומתוך ששמואל אינו עונה תשובה זו, משמע שדעתו של אדם אינה מועילה לו לעבור מבית לבית אלא רק מחדר לחדר באותו הבית. ומה שנאמר בירושלמי: "מי שסוכתו עריבה עליו מקדש ליל יו"ט האחרון בביתו ועולה ואוכל בסוכתו", אין הכוונה שיכול לצאת מבית לבית אלא רק מחדר לחדר, ומשמע שהסוכה היתה צמודה לביתו ולכן כל היציאה היא רק מחדר לחדר. לכן, לשיטת התוס', יודה שמואל

54 מסכת ברכות פרק ו הל' ו.

55 ק ע"ב ד"ה ידי קידוש.

56 כלומר, מדוע מקדשים בבית הכנסת אם אין קידוש אלא במקום סעודה?

שמדין קידוש במקום סעודה אין לצאת מחדר לחדר אלא רק מפניה לפינה באותו החדר אבל אם היה בדעתו משעת הקידוש לשנות את מקומו, יכול לצאת אף מחדר לחדר באותו הבית.

הרא"ש⁵⁷ מביא את דברי רבינו ניסים המסתמך על הירושלמי שאומר שדעתו של אדם מועילה, ובפשטות, משמע מדברי רבינו ניסים שמועילה אף מבית לבית, אך הרא"ש אומר שדבר זה יוצר סתירה בין התלמוד הבבלי לתלמוד הירושלמי, שכן מהתלמוד הבבלי משמע שדעתו של אדם אינה מועילה מבית לבית, והראיה לכך היא ששמואל לא ענה זאת. ואילו מהתלמוד הירושלמי משמע שדעתו של אדם מועילה אף מבית לבית. אלא שהרא"ש מנסה לענות ששמואל לא ענה תשובה זו שכן היא אינה מספקת שכן אדם שאינו בקיא לא ידע שמקדשים עבור מי שבדעתו לאכול בביתו, ויחשוב שאין דין של קידוש במקום סעודה. ולכן ענה שמואל שכל הסיבה שמקדשים בבית הכנסת היא עבור האורחים האוכלים בבית הכנסת ולגביהם הקידוש אכן במקום סעודה. אך על כל פנים אין זה מיישב את הסתירה שבין הבבלי לירושלמי שכן בבבלי משמע שיש מחלוקת בין רב ושמואל ואילו מהירושלמי משמע שאין מחלוקת בין רב ושמואל. על כן, מסביר הרא"ש את דברי רבינו ניסים כפי שתוסי' פירשו שכל מה שדעתו של אדם מועילה, נאמר רק מחדר לחדר⁵⁸ אבל מבית לבית לא תועיל דעתו של אדם⁵⁹.

הר"ן⁶⁰ חולק על דברי התוס' והרא"ש המיישבים בין הירושלמי והבבלי בכך שטוענים שדעתו של אדם מועילה מחדר לחדר. שכן לדעת הר"ן בקידוש במקום סעודה יש ענין של קביעות סעודה. וקביעות סעודה זה רק במקום הסעודה ממש. ולדעת הר"ן בדין קידוש במקום סעודה, אין חלוקה בין פינה לפינה באותו החדר או מחדר לחדר שכן כל שינוי ממקום הסעודה, פוגע בקביעות, ולכן לדעת הר"ן שאינו מחלק בין פינה לפינה, לענין קידוש, לבין בית לבית, לא ניתן לומר שדעתו של אדם מועילה מחדר לחדר. וכמו כן הר"ן טוען שמהירושלמי משמע שניתן לעבור מבית לבית שכן הסוכה וביתו לא היו ביחד ומשמע שהמעבר מביתו לסוכה נחשב מעבר מבית לבית⁶¹. לכן, לדעת הר"ן חולק התלמוד הירושלמי על התלמוד הבבלי ואין הלכה כתלמוד הירושלמי, ולכן דעתו של אדם אינה מועילה כלל.

המרדכי⁶² סובר שבקידוש במקום סעודה אסור לצאת אף מפניה לפינה וכל הראייה מדברי הירושלמי היא, שאם היה בדעתו אזי יכול לצאת מפניה

57 סימן ה'.

58 ולכן לא השתמש שמואל בתירוץ זה, שכן האנשים יוצאים מבית הכנסת לביתם וביציאה מבית לבית אין דעתו של אדם מועילה.

59 אך לדעת רב דעתו של אדם מועילה אף מבית לבית.

60 כ ע"א בדפי הר"י ד"ה סבור מינה.

61 ואילו לדעת התוס' והרא"ש המעבר מהבית לסוכה נחשב כמחדר לחדר הואיל והסוכה צמודה לביתו.

62 עמי לה'.

לפינה והוא שיהיה באותו החדר. כלומר, לשיטת המרדכי, דעתו של אדם מועילה רק מפינה לפינה. אך לכאורה דבריו קשים, שכן בירושלמי נאמר שיוצא מביתו לסוכה ולכל הפחות המעבר מביתו לסוכה נחשב כמחדר לחדר⁶³ ולא מפינה לפינה, וכיצד מוכיח המרדכי מכאן לגבי פינה לפינה? אלא שהמרדכי אומר שהואיל ומחיצות הסוכה אינן משמשות כמחיצות לשם חדר אחר אלא רק לשם מצוות סוכה, אין הן נחשבות כמחיצות ולכן המעבר הוא רק מפינה לפינה.

אם כן, לשיטת התוס' והרא"ש מעבר מפינה לפינה מותר. ואם היה בדעתו משעת הקידוש, יכול לעבור אף מחדר לחדר. לשיטת הר"ן, הירושלמי חולק על הבבלי ולכן דעתו של אדם אינה נחשבת. ולשיטת המרדכי, אם היה בדעתו, יכול לעבור מפינה לפינה באותו החדר.

9. פסיקת הלכה לענין דעתו של אדם

הרמב"ם אינו מביא את דברי הירושלמי לגבי דעתו של אדם ומשמע שסובר כפי דברי הר"ן, שהירושלמי חולק על הבבלי ולכן אין דעתו של אדם אינה מועילה.

הטור⁶⁴ מביא את דברי רבינו ניסים על פי פירוש התוס' והרא"ש באומרו:

וכתב רבינו ניסים דוקא שלא היה בדעתו תחילה לאכול במקום אחר. אבל אם קידש כאן על דעת לאכול במקום אחר, שפיר דמי. ומפרשין התוספות דבריו הא דמהני תנאה לקדש כאן על דעת לאכול במקום אחר דוקא כששני המקומות בבית אחד כגון מחדר לחדר או מאיגרא לארעא. אבל מבית לבית לא מהני תנאה.

משמע שהטור סובר כדברי התוס' והרא"ש שדעתו של אדם מועילה מחדר לחדר.

הב"י מעיר על דברי הטור שהר"ן אינו סובר כך אלא טען שהירושלמי חולק על הבבלי ודעתו של אדם אינה מועילה. ואכן, בשו"ע⁶⁵ מובאת דעת התוס' והרא"ש האומרים שדעתו של אדם מועילה מחדר לחדר בתור דעת "יש אומרים", ומשמע שהשו"ע אינו סובר כדעה זו אלא כדעת הר"ן.

הרמ"א מעיר על דעת ה"יש אומרים" המופיעה בשו"ע: "וכן עיקר" ומשמע שהרמ"א פסק כתוס' ורא"ש שדעתו של אדם מועילה מחדר לחדר.

63 ולשיטת הר"ן כמבית לבית.

64 סימן רע"ג אות א' בהוצאת המכון.

65 סימן רע"ג ה"א.

אם כן, הרמב"ם וכך גם השו"ע פסקו כר"ן שדעתו של אדם אינה מועילה. ואילו הטור והרמ"א פסקו כתוס' ורא"ש שדעתו של אדם מועילה מחדר לחדר.

הרמ"א מוסיף ואומר: "לכתחילה לא יעקור ממקומו בלא ברכה דחיישינן שמא ישכח מלחזור ולאכול. מיהו לצורך מצוה עוברת כגון שהגיע זמן תפילה - מותר". משמע שאף לשיטת הרמ"א הסובר שהלכה כרב חסדא האומר שבדבר הטעון ברכה לאחריו במקומו אין שייך דין שינוי מקום, לכתחילה לא יצא ממקומו ללא שיברך, שכן ישנו חשש שמא עד שיחזור למקומו, ישכח לברך ויעבור זמן ברכת המזון. על כן לכתחילה, לפני שיוצא ממקומו, צריך לברך ואף בדבר הטעון ברכה לאחריו במקומו כגון פת.

המג"א⁶⁶ אומר שאם ממשיך את סעודתו במקום אחר, אין חשש שמא ישכח לחזור ולברך שכן יכול לברך במקום השני, ויכול לצאת אף לכתחילה ממקומו. אך **הב"ח** מוסיף ואומר שגם אם ממשיך את סעודתו במקום אחר, יוכל לצאת לכתחילה ממקומו רק אם תהיה דעתו לכך מתחילה שכן כל ההיתר לברך ברכת המזון במקום השני מלכתחילה זה רק כאשר היתה דעתו לכך בשעת ברכת המוציא.

המשנ"ב⁶⁷ אומר שאם מתכוון לצאת לזמן מועט, אין צריך לחשוש שמא ישכח לחזור ולברך, ומותר לצאת אף לכתחילה.

---

66 שם אות ח'.

67 שם אות לז'.

10. סיכום

המשנה מקומו **מפינה לפינה** אינו צריך לחזור ולברך, שכן שינוי מקום מפינה לפינה באותו החדר - אינו נחשב שינוי המצריך בברכה.

ומחדר לחדר באותו הבית: לדעת השו"ע, אינו יכול לצאת. ואם יצא מהחדר צריך לחזור ולברך. ולדעת הרמ"א, אם היה בדעתו לצאת מחדר לחדר, יכול לצאת רק אם מתכוון לחזור למקומו בתוך זמן קצר. ובדבר הטעון ברכה לאחריו במקומו, כגון פת, אם היה בדעתו להמשיך ולאכול במקום אחר, יכול לצאת אף מבית לבית. אך אם לא היה בדעתו להמשיך ולאכול במקום אחר, לכתחילה לא יצא ממקומו. אך בדיעבד אם יצא, אינו צריך לחזור ולברך. אך לצורך מצוה, מותר לצאת אף לכתחילה ואף שלא היה בדעתו לכך.

הגר"א נבנצל אומר בשם הגרש"ז **אוירבך**⁶⁸:

בזמננו הליכה מחדר לחדר נחשבת כאילו דעתו הייתה מראש על כך, כיון שהאנשים רגילים ללכת באמצע הסעודה מחדר לחדר... בשל תינוק בוכה או צלצול טלפון. וכן הדין לגבי ברכת "שהכל" ושאר ברכות, ולא רק לגבי סעודה על הפת.

אך כאמור שייך דין זה רק לדעת הרמ"א הסובר שדעתו של אדם מועילה לצאת מחדר לחדר.

בכף החיים⁶⁹ נאמר שמשום ספק ברכות להקל ניתן לפסוק כרמ"א, וכמו"כ **בבן איש חי**⁷⁰ נאמר שבספק ברכות להקל קיי"ל כנגד דעת השו"ע ולכך אם אכל פת אינו צריך לחזור ולברך, אבל לכתחילה לא יצא ממקומו שמא ישכח לחזור ולברך.

68 מובא במקראי קודש הלי פסח פרק הי הלי חי העי כטי.

69 סימן קע"ח, סקי ידי.

70 פרשת בהעלותך סעי חי.